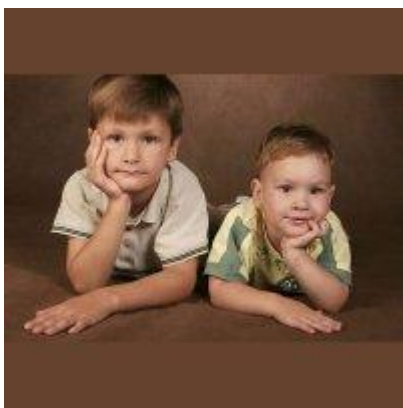

Глава 2. Як стати розумним

«Допитливі» і «інтелектуально пасивні» Як правило, про однорічних дітей ще не можна сказати, розумніший чи один з них іншого. Але трьох - чотирирічних дітей за ступенем активності і розвитку можна вже з достатньою впевненістю поділити на дві групи. Малюки першої групи - їх можна назвати »допитливими« люблять грати в ігри, що вимагають уваги й кмітливості. Дітлахи другої групи - назвемо їх «інтелектуально пасивними» “ - не люблять ставити запитань, не виявляють інтересу до слухання казок, не люблять грати в конструктор, а воліють ігри та іграшки з яскраво вираженими звуковими або зоровими ефектами.

«Допитливі». Цих дітей відрізняють п'ять характерних ознак: допитливість, смак до інтелектуальної діяльності, вміння на ній зосередитися, добре розвинена гра, розвинена мова. Ще одна відмінна риса допитливих дітей - це складність і різноманітність їх ігор. Їх як правило відрізняє розвинена мова.

«Інтелектуально пасивні». Ці діти вважають за краще грати в одноманітні примітивні ігри. Такі діти задають мало питань. Пасивні діти можуть бути гучними або спокійними, але будь-яка діяльність, що вимагає інтелектуальних зусиль не приносить їм задоволення.

Як виникають інтелектуальні здібності. Людський розум розвивається в процесі його застосування, в процесі діяльності, що вимагає від дитини доступних їй інтелектуальних здібностей. Якщо з дитиною не розмовляти - вона не навчиться ходити, якщо він не буде рухатися - він не навчиться ходити. Віковий проміжок від одного року до трьох - чотирьох років принципово важливий для розвитку - або, навпаки для недорозвитку інтелектуальних здібностей дитини. Орієнтовно-дослідницька активність і виникнення допитливості. Прагнення вчитися і пізнавати світ закладені в дитині з народження. З цієї вродженої програми - з орієнтовно - дослідницької активності, властивою всім без винятку здоровим немовлятам - починається розвиток інтелекту. Орієнтовно - дослідницька активність малюка володіє двома аспектами: «мотиваційними» і «операціональними». Перший виражається в прагненні все освоювати, другий - в певних дослідницьких вміннях., Малюк збагачується приблизно до трьох років перетворюється на допитливу і активну людину .. При цьому особлива роль належить спілкуванню з батьками. . Допитливість малюка проявляється в бажанні все досліджувати, вчитися новим способам дії, а також в інтересі до складних дій. Іншим важливим «цеглинкою» розуму є вміння ставити запитання дорослим і добиватися від них відповіді. Якщо ж умови малюка несприятливі, то його орієнтовно - дослідницька активність поступово згасає, розвиток нових вмінь, пов'язаних з інтелектом, різко сповільнюється. У

найбільш сприятливому випадку інтелектуальна активність складається до трьох-чотирьох років, якщо умови розвитку менш сприятливі, то до п'яти, шести років.

Від допитливості до інтелектуальних здібностей. Другий крок розвитку інтелекту-це оволодіння широким колом інтелектуальних умінь, умінням порівнювати предмети, узагальнювати і виділяти ознаки і т. д. Окремі інтелектуальні вміння складаються в загальну тямущість і кмітливість. У інтелектуально розвиненого малюка виникає «позитивний коло» розвитку розумових здібностей. До шести - семи років діти люблять і хочуть вчитися.

У інтелектуально пасивного малюка розум розвивається набагато повільніше. У результаті до шести - семи років різкі відмінності між дітьми цих двох груп спостерігаються не тільки по допитливості, а й інтелектуальним здібностям.

Синдром інтелектуальної пасивності. У дитини з згаслої допитливістю починає складатися комплекс рис, які можна назвати синдромом інтелектуальної пасивності. У дошкільні роки синдромом інтелектуальної пасивності може бути виражений досить явно.

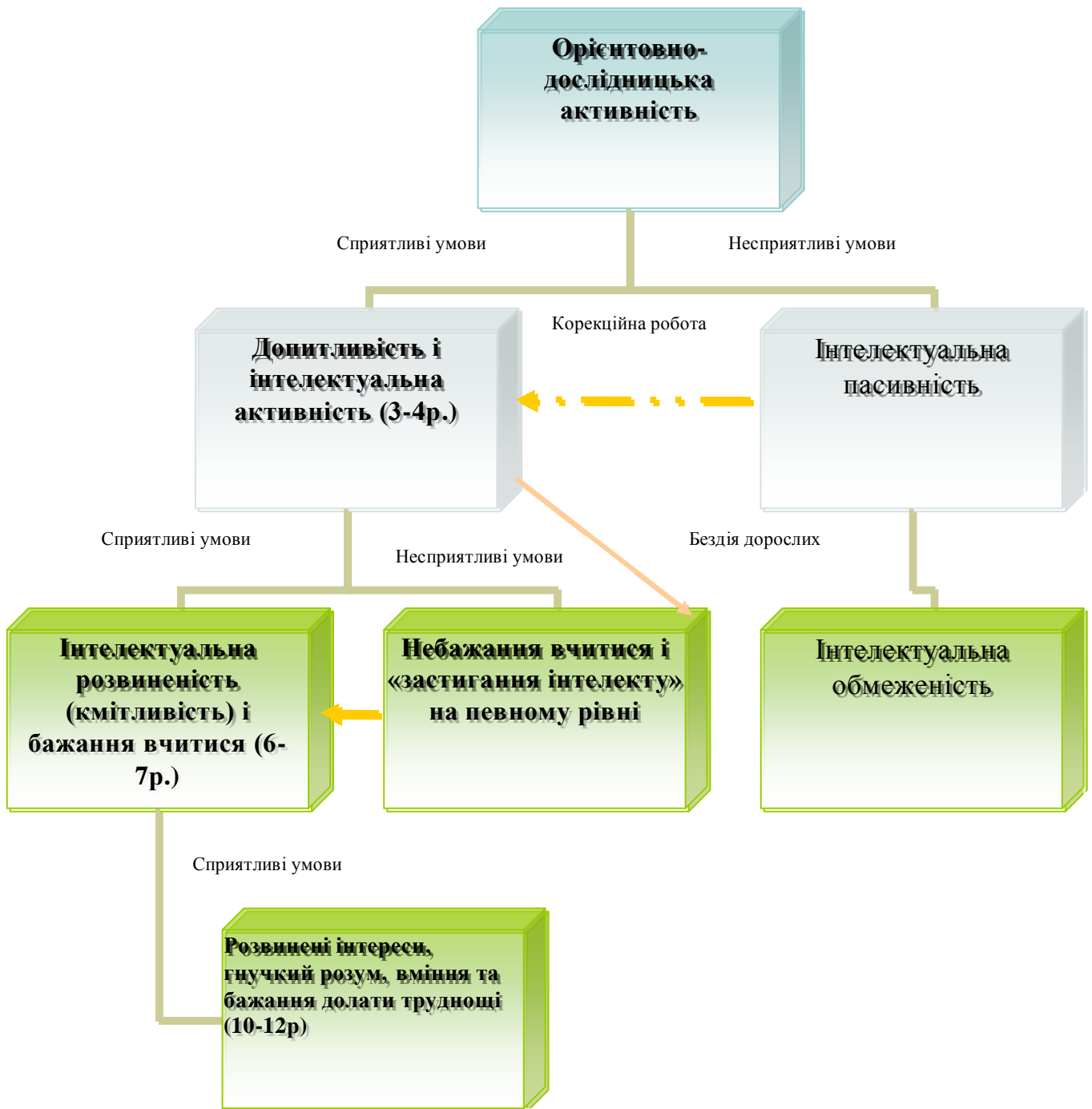
Ознаки інтелектуальної активності та інтелектуальної пасивності.

ознаки смаку та інтелектуальної діяльності	симптоми інтелектуальної пасивності
Дитина вміє і любить довго і зосереджено грати в конструктор, складати мозаїку, малювати, ліпити.	Дитина не може ні на чому зосередитися (крім телевізора і комп'ютера.)
Дитина іграєть досить складні рольові та конструктивні ігри	Нерозвиненість рольових і конструктивних ігор.
Дитина легко освоює ігри з правилами	Дитина не вміє і не хоче грати в складні ігри.
Дитина любить і вміє фантазувати	Дитина не любить і не вміє фантазувати
Дитина готова здійснювати інтелектуальні зусилля.	У дитини немає ні бажання, ні звички здійснювати інтелектуальні зусилля.

Дитина любить, щоб йому читали книжки	Дитина не любить, щоб йому читали книжки.
Дитина задає багато питань	Дитина рідко задає питання
Дитина любить книжки з цікавими завданнями	Дитина не любить книжки з цікавими завданнями
Дитина любить і вміє грати одна	Дитина не вміє себе зайняти, залишаючись наодинці

Розвиток цілеспрямованого мислення та пізнавальних інтересов. Третій етап розвитку розуму (приблизно кінець він триває чс 6-7 років до 10-12) вже виходить за межі вікового періоду. Приблизно до семи років у дитини дозрівають фізіологічні передумови для того, щоб навчитися діяти довільно, підкоряючись свідомо поставленої цілі.С точки зору інтелектуального розвитку, основні завдання цього періоду складаються в складанні стійких пізнавальних інтересів і освоєнні вміння вчитися. Для розвитку інтересів і оволодіння умінням вчитися очеь важливий досвід успіху. Найчастіше дитина, приходячи в школу, потрапляє в стітуацію заданої діяльності.

Загальна схема розвитку розуму.

Як розвивати у дитини допитливість та інтелектуальну активність. Для розвитку у малюка допитливості і смаку до інтелектуальної діяльності необхідно підтримувати, стимулювати і узагальнювати новими компонентами його орієнтовно-дослідницьку активність. А для цього треба робити три речі: - перше, кожен день обов'язково грати разом з малюком; - друге, якомога більше розмовляти з ним; - третє, розглядати разом з ним картинки, читати йому дитячі книги і розповідати казки.

Грати разом з дитиною. Грати з маленькою дитиною необхідно кожен день, граючи з дитиною, постарайтеся радіти кожному навіть скромному його успіху. Діяльність його разом з дорослим принципово важлива. По-перше, дорослий, зацікавлено включаючись в гру, створює своєрідне емоціональне поле, яке притягує дитину і утримує його увагу; друге, спільна з дорослим гра дозволяє дитині успішно діяти в «зоні найближчого розвитку»; третє, дорослий називає ті дії, які здійснюють в грі і він сам, і дитина.

Якомога більше розмовляти з дитиною. Для розвитку інтелектуальної активності і допитливості дитини найбільш важливими є два типи розмов: - відповіді на запитання; коментування його і ваших дій. Уміння задавати питання - це дуже важлива складова частина пізнавальної здатності людини. Мислення часто починається саме з заданого собі питання. Але, щоб навчитися ставити питання самому собі, спочатку треба ставити питання іншим і отримувати на них відповіді. Ніколи не смійтеся над питаннями малюка. Другий дуже важливий вид розмов з маленькою дитиною - це коментування, тобто називання словами ваших і його дій. Наступним кроком розвитку мовного мислення є так звана «еґоцентрична мова», тобто мова вголос, адресована не іншій людині, а самому собі. «Еґоцентрична мова» мова посилюється, коли дії дитини наштовхуються на ті чи інші перешкоди. Складання коментуючої мови допомагає розширити важкодоступних дитині дій - завдяки можливості усвідомлювати труднощі. Адже коли

труднощі усвідомлена і названа,, набагато легше знайти спосіб її обійти або подолати. Коли дія не виходить, коментуюча мова підтримує його і збільшує наполегливість, малюк може сам себе підбадьорювати і завдяки цьому доведе дію до кінця.

Читати книжки, розглядати картинки і розповідати казки. Третій вид діяльності, інтенсивно розвиває допитливість і пізнавальну активність дітей - читання дитячих книжок і розглядання картинок разом з дитиною. Якщо у вашої дитини вже склався синдром інтелектуальної пасивності, то вам треба робити все теж саме: грати з дитиною і розмовляти з ним, читати йому книжки і розглядати з них картинки.

Від допитливості до розвиненого інтелекту. Звернемося тепер до допитливим малюкам. Що далі? Який має бути наступний крок у розвитку інтелектуальних здібностей? Розумна людина відрізняється від обмеженого не тільки інтелектуальною активністю і допитливістю, але і набагато більш розвиненими інтелектуальними вміннями та операціями. Ці вміння можна розділити на декілька великих класів. По-перше, це операції логічного мислення. Сюди входять порівняння предметів, виділення загальних ознак, уміння узагальнювати, співвідносити явища із загальними класами або типами, діяти за алгоритмом і багато іншого. По-друге, це операції образного мислення.

Якщо логічне мислення завжди передбачає аналіз явища або предмета, тобто виділення в ньому різних частин, аспектів або елементів, то образне мислення пов'язане з формуванням цілісного образу явища або предмета і з асоціативним співвіднесенням його з іншими цілісними образами та уявленнями. По-третє, до інтелектуальних операцій відносяться уміння уявляти предмети, явища і ситуації у внутрішньому плані і оперувати уявними уявленнями або моделями. Саме на розвиненій здатності уявлення ґрунтується конструктивне мислення. Крім того, окрему групу інтелектуальних умінь складають здатність розуміти (тексти, проблеми, ситуації, інших людей) і здатність формулювати свої думки. Ще одним важливим якістю розумної людини є здатність вигадувати нове (креативність), що лежить в основі творчого мислення. Звичайно, не всі ці якості можуть бути розвинуті в однаковій мірі. У одних людей переважає логічне мислення, у інших - образне, у третіх - здатність розуміння або уява і креативність. До того ж ми перерахували не всі класи інтелектуальних умінь, а лише ті, які починають складатися в дошкільному віці. Пізніше, в період навчання в школі, у дитини може формуватися вміння усвідомлювати й аналізувати свої дії і свої взаємини з іншими людьми, а також основи системного мислення. Як відбувається освоєння інтелектуальних умінь? У дошкільному віці нові інтелектуальні вміння формуються у дитини насамперед у грі, у спілкуванні з дорослими і завдяки слуханню книжок і казок. Інакше кажучи, всі три форми діяльності, важливі для формування допитливості, зберігають своє значення і на наступному етапі. До них додаються ігри з правилами, книжки з цікавими завданнями і перші енциклопедії. Перші заняття також будуть ефективні лише в тому випадку, якщо організувати їх у формі гри. Допитливість і інтелектуальна активність виявляються своєрідним двигуном розвитку розуму дитини, бо вони спонукають його грати в більш складні ігри, задавати більш складні питання дорослим і слухати більш складні книжки. Все це і забезпечує тренування і подальший розвиток інтелектуальних здібностей малюка.

Спілкування з дорослими. Питання, задані допитливими малюками п'яти-шести років, можуть бути складні настільки, що нам не завжди вистачає знань на повний і ємний відповідь. Ось лише кілька прикладів: «Як виник світ?», «Як виникли рослини?», «Чому птахи літають, а людина ні?», «Чому повітря і вода прозорі?» ... Якщо на багато питань вашої дитини ви відповісти не можете - купуйте різні пізнавальні енциклопедії та разом з малюком шукайте відповіді в них. Енциклопедії гарні й тим, що нашоухують дитини на нові цікаві факти і розширюють його кругозір. Важливо, далі, обговорювати з дитиною події повсякденного життя, його власну поведінку і поведінку інших людей. Повсякденне спілкування з дитиною на самі різні теми та обговорення життєвих ситуацій розширюють його уявлення про світ і вчать аналізувати життєві ситуації і вирішувати самі різні проблеми. Якщо дитина задає питання на «недитячу» тему, постарайтеся відповісти йому на доступному для нього рівні, а не оброблялися стандартними «виростеш -

дізнаєшся». «Пізнавальні» розмови з малюком можуть будуватися не тільки навколо його питань. Адже і ви самі можете задавати йому питання - і ви привернете його увагу до якоїсь цікавої теми або проблеми, яку хочете з ним обговорити.

Потреба в читанні і вміння слухати Читання книг - один з найбільш важливих способів залучення дитини до людської культури та розвитку його розуму. Читання незамінне: ні телевізор, ні відеофільми, ні комп'ютерні ігри, ні будь-які заняття не можуть замінити його, бо читаючи, людина вчиться «відбудовуватися» від наочної ситуації і представляти і проживати події у внутрішньому плані.

Інакше кажучи, читання - найбільш потужний засіб розвитку внутрішнього плану свідомості. Читання складається з двох великих «половин»: з «техніки читання», тобто вміння перекодувати написані слова і фрази в звукову мову, і з розуміння і осмислення прочитаного. Обидві ці половини однаково важливі, адже «технічне» читання без розуміння сенсу рівно нічого не дає дитині (хоча і може викликати захоплення у слухають його дорослих), а якщо дитина технічно не може прочитати текст, він не зможе і зрозуміти його. Потреба в читанні не виникає у дитини сама - вона зароджується, якщо батьки з самого раннього віку щодня розповідають йому казки і читають дитячі книжки, даючи можливість пережити разом із героями захоплюючі події і навчитися представляти все те, про що йде мова. Адже слухання казки або книжки - це дуже активний процес: слухаючи, ми уявляємо собі ті події, про які розповідається. Ця здатність уявляти собі події у внутрішньому плані не дана людині від народження, їй треба вчитися. Не випадково малюкам подобається читати одну й ту ж книжку кілька разів: так можна краще уявити собі, що відбувається, і в повній мірі насолодитися переживанням казкових подій. Розвинути здатність уявлення допомагають також книжки з яскравими (але не занадто складними) картинками. Прочитавши ту чи іншу книжку, запитайте малюка - хто з її героїв йому сподобався? а хто ні? а чому? - Висловіть і свою думку. Можна разом придумати інше закінчення казки або оповідання або навіть придумати нову «серію» пригод вподобаних героїв. Якщо не читати малюкові з раннього дитинства, то коли він підросте (років в шість чи сім), йому вже може бути нецікаво, щоб читали, він віддасть перевагу телевізор, комп'ютерні ігри та відеомагнітофон. Відповідно, у нього не виникне і внутрішньої потреби навчитися читати, і вам доведеться примушувати його. Звернемося тепер до ігор, що розвивають мислення, а потім - до перших цілеспрямованих заняттям.

Ігри, що розвивають мислення. Розвитку мислення дитини сприяють передусім гри трьох груп: конструктивні (до них відносяться всілякі кубики, конструктори, мозаїки, збірно-розбірні іграшки, набори для дитячої творчості), ігри з правилами (наприклад, лото, ігри з пересуванням фішок по полю, шашки, карти, шахи і так далі) і загадування загадок. Чималий внесок у розвиток мислення вносять також і рольові ігри, але про їх ми поговоримо в главі 3.

Конструктивні та дослідницькі гри. Конструктивні ігри - це ігри, в яких з наявних деталей або елементів треба щось побудувати, скласти або зібрати. Наприклад, побудувати будинок, скласти задану фігуру, зібрати машину або робота і так далі. Найбільш поширені конструктивні ігри - це кубики і будівельні набори, різноманітні конструктори, трансформери, збірно-розбірні іграшки, мозаїки та головоломки, де з окремих деталей треба скласти задані фігури. Існують і конструктивні іграшки, розраховані спеціально на дівчаток: в'язальні машинки, набори для виготовлення прикрас і для вишивання і т.п. Конструктивні гри удосконалюють координацію рухів, розвивають увагу та вміння орієнтуватися в просторових співвідношеннях предметів, а також дають дитині досвід досягнення своїх цілей. Вони розвивають наочно-дієве і наочно-образне мислення, тобто уміння вирішувати всілякі завдання, представлені наочно. Крім цього, вони вчать малюка планувати свої дії і передбачати їх результат, розвивають його просторову уяву і творчу активність. Існує два основних типи конструктивних ігор: ігри з заданою метою (наприклад, скласти квадрат з даних деталей, скласти картинку за зразком або зібрати машину, зображену на малюнку) і вільні конструктивні ігри, в яких із запропонованого набору елементів можна скласти те, що хочеш.

Ігри з заданою метою розвивають насамперед увагу і наочно-образне мислення малюка. Вільні ж конструктивні ігри, крім цього, стимулюють ще й розвиток творчих здібностей і творчої активності дитини. Але для цього спочатку він повинен грати в них обов'язково разом з дорослим. Якщо мама, тато чи інші дорослі члени сім'ї досить багато грають з малюком в конструктивні ігри, його вміння грати буде розвиватися і збагачуватися все новими компонентами. У період приблизно з року і до 6-7 років можна виділити як мінімум чотири етапи розвитку уміння грати в конструктивні ігри. Ці етапи відносяться лише до тієї ситуації, коли дорослі досить багато грають з малюком. Якщо ж ви не будете грати з дитиною, його вміння грати в конструктивні ігри розвиватися не буде.

Етапи розвитку конструктивних ігор в сприятливій ситуації Спочатку, в рік-два, краще всього грати з малюком в кубики і прості ігри на складання фігур. Спочатку дайте малюкові розглянути і повертати в руках наявні деталі, потім побудуйте вежу або щось інше разом з малюком, а потім дайте йому пограти самостійно. На цьому етапі у дитини ще зазвичай немає задуму, він пробує по-різному складати деталі і радіє будь-якій новій формі, яка у нього виходить. При цьому він може зацікавлено спостерігати, що будує дорослий, а потім намагатися повторити це самостійно. Якщо дорослі зовсім не грають з дитиною і не купують йому конструктивних іграшок, він може так і залишитися на цьому рівні. Якщо ж з дитиною грати, то незабаром настане етап самостійного складання найпростіших конструкцій, таких, як вежа з двох-трьох кубиків або квадрат з двох-трьох деталей. В залежності від ігрового досвіду малюка, цей період може початися в півтора, в два або тільки в три роки. Граючи разом з дорослим, дитина вже прагне складати досить складні конструкції; більш того, у нього з'являється свій задум («хочу побудувати будинок»), який може перевершувати можливості дитини, і тоді він звертається за допомогою до дорослого. На цьому етапі дитина вже набагато більш наполегливо намагається відтворити ті конструкції, які буде

мама або тато. Наступний етап зазвичай буває пов'язаний з будівництвом великих, але досить простих конструкцій (дуже високій вежі, дуже довгої дороги). Дитина стає все більш наполегливим і послідовно прагне зробити саме те, що задумав. У сприятливій для розвитку малюка ситуації цей етап може початися вже в 3-4 роки, в менш сприятливої ситуації - в 5-6 років. Потім настає період власних конструктивних ігор, коли дитина в першу чергу прагне придумувати і збирати свої власні конструкції - не тільки з конструктора, але і з будь-яких підручних матеріалів. Нерідко на цій стадії діти намагаються відтворити в грі те, що вони десь побачили і що їм сподобалося - наприклад, ракету, іграшковий комп'ютер або машину на повітряній подушці ... На цьому етапі багато дітей починають ще й малювати різні уявні конструкції (машин, будинків, космічних кораблів і так далі). Одночасно дитина стає більш наполегливим у збиранні складних конструкцій. Іноді цей етап починається вже в чотири роки, частіше - в п'ять-шість років або навіть уже в період навчання в школі. Однак дуже багато дітей до нього взагалі не доходять. Дитині, яка досягла етапу власних конструктивних ігор, згодом буде легше знайти собі захоплення або професію до душі, у нього більше шансів стати творчою людиною, ніж у того, хто зупинився на будь-якому з попередніх етапів. Власні конструктивні ігри можуть розвиватися і досягати великої складності. У шкільному віці вони можуть поступово переростати в технічне моделювання, виготовлення саморобних іграшок і прикрас або в якісь інші заняття, що вимагають винахідливості. А можуть дати початок інтересу до техніки і любові до читання наукової фантастики.

З конструктивними тісно пов'язані і дослідницькі гри - тобто ігри, в яких дитина на практиці прагне відповісти на запитання типу: «що буде, якщо ...» або «з чого це зроблено?». Наприклад, що буде, якщо запустити іграшковий літак з балкона, полити квіти маминими парфумами, покласти шоколадку в чай? Або: що всередині у іграшкової машинки, з чого зроблений старий фотоапарат, чи можна розібрати, а потім зібрати годинник? Дослідницька активність настільки ж важлива для розвитку інтелекту дитини, як і конструктивна, але якщо надати малюка самому собі, вона може виродитися в просте руйнування іграшок - адже розбирати предмети зазвичай набагато легше, ніж збирати їх.

Щоб цього не сталося, краще всього не забороняти малюкові розбирати іграшки (така заборона збереже іграшки, але може загальмувати розвиток

дослідницької активності дитини), а обговорювати з ним можливі наслідки його дій: є іграшки, які можна розібрати, а потім зібрати без усякого для них збитку, і в цьому випадку можна допомогти малюкові розібрати іграшку, не зламавши її, а коли є іграшки, які можуть зламатися, і тут маляті треба барвисто розписати наслідки його дій (як буде погано, коли така гарна іграшка зламається і в неї вже не можна буде пограти). А ще майже в кожному будинку знайдуться вже нікуди не придатні «дорослі» речі, які цілком можна віддати дитині «на розборку» (зрозуміло, прийнявши відповідні віку дитини заходи безпеки).

Гра з правилами «Гра з правилами» - це ігри, спрямовані на досягнення якої-небудь чітко визначеної мети. Наприклад, заповнити свою велику карту лото, першим довести свою фішку до фінішу, набрати найбільше очок, першим вийти з гри, поставити мат противнику і так далі. При цьому діяти треба по чітко заданими правилами (ходити по черзі, рухати фішку на стільки кроків, скільки очок випало на кубуку і так далі). Найчастіше «гра з правилами» являє собою змагання двох або кількох гравців, в якому мета кожного - обігнати або перемогти партнерів. Лото, карти, шахи, доміно, ігри з пересуванням фішок по полю - все це ігри з правилами. Ігри з правилами дуже важливі для розвитку дитини відразу в двох відношеннях: по-перше, для формування у нього довільності та вміння керувати своїми діями, а по-друге - для становлення його мислення. З точки зору розвитку мислення всі ці ігри володіють однією дуже важливою особливістю: ігрова ситуація є умовною моделлю деякої реальної ситуації (наприклад, кругосвітньої або якогось іншого подорожі в іграх з пересуванням фішок або протиборства двох армій в шашки і шахи). Тому ігри з правилами виявляються першим кроком від наочного мислення до абстрактного, до оперування знаками і моделями предметів і ситуацій. Граючи в них, дитина вчиться діяти з моделями реальних ситуацій, вчиться планувати і продумувати свої дії, користуватися алгоритмами, співвідносити свої дії з діями партнерів та орієнтуватися в швидко змінюється ігрової ситуації. У нього розвивається інтелектуальне увагу, тобто вміння зосереджуватися на діяльності, що вимагає інтелектуальних зусиль. Про значення ігор з правилами для розвитку довільності і цільової регуляції дії ми поговоримо в главі 7. Дотримання правил гри вимагає від дитини певних зусиль, і він захоче докладати їх лише в тому випадку, якщо гра буде приносити йому задоволення. А для цього треба, по-перше, не просто грати з дитиною, але робити це з захопленням, щоб він заражався вашим азартом і радістю гри. Якщо ж дорослі грають з дитиною, явно нудьгуючи, він заразиться їх настроєм і може не захотіти більше грати в цю гру.

По-друге - треба давати дитині можливість вигравати, при необхідності непомітно підігруючи йому. Відчувши радість успіху, він захоче грати в цю гру знову і знову.

Від простих ігор до складних Найбільш прості ігри з правилами - це різні види лото та ігри з пересуванням фішок по полю («Кругосвітня подорож», «Як проїхати по Москві» і т.п.). Вони можуть бути різної складності, відрізняючись один від одного довжиною маршруту, наявністю різного роду «пасток» (зупинок, повернень, пропусків ходу) і «щасливих полів». Далі можуть йти доміно, шашки, нарди, різні ігри з картами (численні види «дурня», пасьянси, і так далі), а також економічні ігри типу «Монополія». До найбільш складних ігор з правилами можна віднести шахи, стокліткові шашки й деякі ігри з картами (наприклад, преферанс).

Давайте коротко розглянемо основні етапи на шляху від найбільш елементарних ігор з правилами до складних.

1. Гра з одним-двома правилами і випадковим результатом. Для початку з трьох-чотирирічним з малюком можна грати в найпростіші (обов'язково барвисті і з зрозумілих сюжетом) ігри з пересуванням фішок по полю, в яких треба дотримуватися всього два правила: ходити по черзі і пересувати фішку на те число пунктів, яке випало на кубіку. На цьому ж етапі багато малюків готові з захопленням грати в просте і яскраве лото. Найперше, чого повинен навчитися малюк, починаючи грати в ігри з правилами - це дотримуватися правил «ходити по черзі» і «пересувати фішку на що випало на кубіку число очок». Дуже часто маленькій дитині приносить задоволення саме здійснення ходу за певними правилами, і кожен свій окремий хід він переживає як самостійне важлива подія. У три-чотири роки малюкові зазвичай буває дуже важко догравати гру до кінця, якщо він програє, тому дорослі нерідко опиняються перед вибором: або намагатися продовжувати гру, незважаючи на плач і розлад дитини, або припинити гру, як тільки він почне розбудовуватися, або потихеньку підігравати йому. Перші два варіанти найчастіше призводять до втрати дитиною інтересу до даної гри, тому дуже «принципові» батьки нерідко відбивають у свого сина чи дочки бажання грати в ігри з правилами. З

іншого боку, якщо ви будете завжди підігравати малюкові, він не навчиться приймати свою поразку і в сім, і в десять років, і не зможе грати в ігри з правилами з іншими дітьми. Тому краще, якщо ви будете підігравати маленькій дитині, але не кожну гру, а так, щоб в цілому він вигравав у вас трохи частіше, ніж програвав вам. Найбільш прості ігри з правилами - це ігри без вибору: хід кожного гравця залежить від того, що йому «випало» (яка картка лото або яке число очок на кубіку), але не від його зусиль або умінь. Єдине інтелектуальне уміння, яке вони розвивають - це вміння діяти за простим алгоритмам, що включає в себе лише два-три елементарних етапу (наприклад: кинути кубик - подивитися, скільки очок випало - пересунути свою фішку на цю ж кількість клітин або полів). Тому якщо дитина грає тільки в такі ігри в п'ять-шість років або навіть у більш старшому віці, він, швидше за все, буде відставати по інтелектуальному розвитку від багатьох своїх однолітків.

Існують і дорослі варіанти ігор з правилами цього типу - гра в кості і всілякі варіанти рулетки. Більш складними є ігри, в яких кожний з партнерів повинен не тільки дотримуватися правил гри, але й вибирати хід з кількох можливих.

2. Прості ігри, в яких треба вибирати хід. Другий етап освоєння ігор з правилами відрізняється від першого тим, що у гравців з'являється можливість - і необхідність - вибору ходу. Успіх гри на цьому рівні вже залежить від власних дій граючих, від їх вдалих і невдалих ходів. Характерні ігри цього рівня - доміно і гра в «підкидного дурня». А також ігри з рухом фішок по полю з розвилками і вибором шляху. Правила гри тут досить прості і небагаточисельні (наприклад, при грі «в підкидного дурня» кожен хід визначається цілком чітко: відповідати в масть, бити старшою картою, підкидати карти тієї ж гідності, що і вже грають), прораховувати ходи наперед не треба чи це можна робити дуже приблизно (наприклад, зберігати козирі і великі карти).

На цьому етапі дитина вчиться вибирати найбільш ефективний хід з кількох можливих (бити найменшою з походящей карт, вчасно підкинути потрібну карту, зберегти козир і так далі) і продовжує вчитися програвати і догравати гру до кінця, навіть у випадку програшу. Дитині може бути важко програвати, тому спочатку можна підказувати йому найбільш вдалі ходи і давати можливість переграти. Якщо ви будете багато грати зі своїм сином або дочкою в різні ігри з правилами, він або вона може досягти

цього рівня роки в чотири, в несприятливій ж ситуації - коли дорослі не грають з дитиною і взагалі мало їм займаються - освоєння цього рівня відстрочується до восьми -десяти років або навіть до підліткового віку. Зрозуміло, при переході до цього етапу можна і потрібно продовжувати грати і в ігри з пересуванням фішок по полю, і в лото - якщо дитина отримує від них задоволення.

3. Гра зі стратегіями і прорахування ходів. Наступний, третій, рівень складності представлений іграми, які вимагають прораховувати ситуацію наперед хоча б на один-два ходи, тобто іграми зі стратегіями. Сюди відносяться, наприклад, шашки, «куточки», нарди, «морський бій», а також «економічні» ігри типу «Монополія» Ситуація кожного ходу являє собою розв'язку діяльності, де є багато варіантів, і кожен хід повинен не тільки будуватися з урахуванням поточної ситуації та її цілей, але й готувати ґрунт для майбутніх ходів. Із захопленням грати в ігри цього рівня дитина може почати вже в чотири-шість років¹. У цьому ж віці у багатьох (але не у всіх) дітей вже з'являється бажання грати самостійно, без підказок, і бажання виграти з дотриманням всіх правил. Якщо дорослі мало грають з дитиною, він може освоїти ігри цього рівня набагато пізніше, наприклад, в десять-дванадцять років. Якщо ж батьки взагалі приділяють дитині мало уваги, він може так до цього рівня і не дійти, залишившись на рівні гри в кістки або підкидного дурня.

4. Ігри зі складними стратегіями. Є ігри, в яких від учасників вимагається тримати в полі зору декількох напрямків одночасно і прораховувати ходи на кілька кроків вперед і за себе, і за суперника. Перш за все це шахи і стокліткові шашки, а також бридж і преферанс. Шахи хороші тим, що в них можливі різні рівні гри - починаючи з простого пересування фігур по правилам і реагування на вже навислі загрози. Але, по суті, це вже доросла гра, і грати в неї з дитиною варто лише в тому випадку, якщо йому це справді цікаво.

Не освоївши більш прості рівні гри, не варто переходити до наступних. Показниками того, що якийсь рівень не освоєний, можуть служити відмова дитини діяти за правилами і бажання грати «по-своєму», істерики при програві і афективні реакції типу розкидання фішок або плачу.

Загадування загадок загадування і розгадування загадок - дуже потужний спосіб розвитку та мовлення, і мислення, і уяви. Починати грати в загадки зручно зі спеціальних малишових книжок, де саму загадку можна прочитати, а відповідь - знайти на зображенні. Потім можна загадувати малюкові загадки усно (і обов'язково давати йому можливість

загадувати загадки вам), а потім переходити до вигадування разом з ним його власних загадок.

Придумувати загадки досить просто: задумавши якийсь предмет або явище, ви називаєте три-чотири його ознаки і просить малюка відгадати, що це таке. Наприклад: «це щось біле, воно наливається в чашку, і його люблять кошенята» (молоко), або «вона зелена, швидка і довга» (так можна зашифрувати електричку, але якщо малюк відповість «ящірка», відповідь теж треба визнати вірним). Основні принципи гри в загадки зводяться до того, що загадані предмет і його властивості повинні бути знайомі малюкові, а якщо він ускладнюється і не може відгадати загадку відразу, ви додаєте необмежене число додаткових ознак. І звичайно, загадки повинні згадувати не лише ви дитині, але і він вам.

Головоломки та книжки з цікавими завданнями Усілякі цікаві завдання – «знайди відмінності між двома картинками», «встав відсутню фігуру», «знайди шлях у лабіринті» і так далі - поєднують в собі окремі риси ігор з правилами (їх треба вирішувати за певними правилами) і загадок (зазвичай в них потрібно здогадатися про щось). І вони настільки ж корисні для розвитку мислення малюка. Книжки з цікавими завданнями можна купувати дитині починаючи приблизно років з трьох. Кілька перших завдань ви можете виконати разом з ним, і якщо ви побачите, що вони занадто складні - відкладіть книжку до тих пір, поки малюк підросте. Якщо ж завдання малюкові під силу - він легко увійде у смак і буде із задоволенням займатися ними самостійно, просячи вашої допомоги лише в разі особливо складних завдань.

Перші заняття Головне розходження ігор і занять полягає в тому, що гра здійснюється заради самого процесу, який доставляє дитині задоволення, заняття ж завжди спрямовані на досягнення тієї чи іншої важливої мети. Найперші кроки до вміння діяти цілеспрямовано дитина робить у грі - рольових іграх з правилами. Тому й перші заняття повинні проходити у формі гри: для дитини вони повинні бути захоплюючою грою. Перші заняття повинні проходити у вигляді гри. Вибираючи заняття для своєї дитини, звертайте увагу насамперед на те, чи вміє педагог вести заняття і так, щоб діти займалися з задоволенням і радістю і щоб вони самі хотіли на ці заняття ходити.

Умова перша: радість успіху. Успіх окрилює і народжує бажання й надалі займатися 1 цієї діяльністю і досягати все нових успіхів. Неуспіх пригнічує і гасить бажання продовжувати цю діяльність.. Дитині дуже важливо відчувати успіх з самого початку - з самого першого заняття.

Причому років з п'яти-шести йому вже мало однієї тільки похвали дорослого - йому важливо самому бачити, що в нього виходить.

Умова друга: інтерес. Інтерес викликає, по-перше, все нове і незвичайне, крім того намагайтеся урізноманітнити завдання та навчальний матеріал. По-друге, дітям цікаві історії, які відбуваються зі схожими на них самих героями або з улюбленими ними персонажами казок або мультфільмів. Історії можуть відбуватися з буквами і цифрами, з улюбленими ляльками та машинками, вони можуть бути правдоподібними і

Умова третя: можливість діяти самому і проявляти ініціативу, а не тільки виконувати завдання . Дитині, як і дорослому, хочеться відчувати себе учасником дії і робити щось своє, а не просто виконувати те, що говорить йому дорослий. Тому намагайтеся будувати заняття так, щоб у дитини завжди була свобода вибору. В одних випадках він може вибирати, чим займатися («що ми зараз будемо робити - грати з буквами або малювати?»), В других - коли займатися («давай вирішимо, коли ми будемо читати «Абетку»?»).

Умова четверта: не перевтомлювати. Перевтома легко може звести нанівець радість успіху, відбити інтерес до будь-яких занять і привести до небажання займатися навіть самими творчими видами діяльності. У будь-якому випадку, заняття не повинні бути тривалими. Для трирічних дітей одне заняття повинно тривати не більше 15-20 хвилин, для чотирьохліток - не більше 20-25 хвилин. Превищувати цей час варто тільки в тому випадку, якщо ви перетворили заняття в захопившись малюка гру і він сам не хоче її припиняти. З п'ятирічними дітьми вже можна займатися по 25-30 хвилин, з шестирічними - по 30-35 хвилин.

Умова п'ята: радість спілкування і відчуття, що з тобою рахуються, тебе люблять і приймають. Дитині, як, втім, і дорослому, треба відчувати, що його почуття, думки й дії важливі не тільки для нього самого, але і для іншої людини, йому хочеться отримати відгук на свої слова і переживання, дії і задумки.

РОЗВИТОК МОВИ Років до трьох дитина вчиться новим вмінням насамперед завдяки тому, що він наслідує мамі, татові й іншим дорослим.

Але поступово наслідування відходить все далі на задній план і все більшу роль в освоєнні нового починає грати речь. Навчившись говорити, дитина може тепер запитати у дорослого те, що йому незрозуміло, і уточнити, як треба виконувати ту чи іншу дію. Мова є основою словесно-логічного мислення, що дозволяє знаходити рішення дуже багатьох завдань, абсолютно недоступних ще не вміє говорити маляті.

Нарешті, чим багатша мова дитини, тим краще він може «розкласти по поличкам» всі свої нові враження, а отже, тим ширше буде його кругозір. Тому добре розвинена мова - чи не найголовніша здатність, що дозволяє дитині успішно освоювати нові знання і вміння. *Перший вид занять* - це обговорення з дитиною книжок, які ви йому читаете, казок, які ви йому розповідаєте, і тих мультфільмів, які він дивиться. *Другий* дуже важливий вид занять - це розповідання. При кожному зручному випадку просите також свого сина чи свою дочку розповісти вам або іншим членам сім'ї тепер запитати у дорослого те, що йому незрозуміло, і уточнити, як треба виконувати ту чи іншу дію. *По-третє*, мова є основою словесно-логічного мислення, що дозволяє знаходити рішення дуже багатьох завдань, абсолютно недоступних ще не вміє говорити маляті. Ще одне дуже цікаве заняття, активно розширює мовленнєві можливості дитини, - це придумування разом з ним казок і небилиць.

Розвиток уяви і творчої активності Уміння придумувати, тобто розвинену уяву, є дуже важливою складовою частиною здатності «бути розумним». Уява - це фундамент будь-якої творчості: наукового, художнього, технічного, та й просто творчого відношення до життя. Дитина з розвиненою уявою ніколи не буде маятися від нудьги. Багату поживу уяві дитини дає також читання йому книг і розповідання казок. Мабуть, один з найбільш потужних засобів розвитку воображення - твір казок разом з дитиною. Вибравши героя, ви можете разом з дитиною вирішити, куди він вирушив, кого зустрів, що вони стали робити і що з цього вийшло? Або: Хто до кого прийшов? Що вони сказали один одному? Що вони стали робити потім?

СВІТ ЦИФР. Навчання рахунку можна починати з самого раннього дитинства. Спочатку можна вважати разом з малюком його або ваші пальчики, а потім перейти до рахунку кубиків, камінчиків на пляжі, деталей конструктора, яблук, цукерок і будь-яких інших предметів.

У два-три роки вже цілком можна купити яскраво розфарбовані порахунки і починати рахувати кісточки або намистинки на рахунках. В три-чотири роки, якщо ви вже навчили дитину рахувати, цілком можна купувати рахункові палички або рахункові набори для першокласників і поступово ускладнювати завдання: спочатку просто перераховувати фігурки різних кольорів, потім складати і віднімати їх у межах першого десятка. Якщо займатися рахунком маляті подобається, в п'ять-шість років ви цілком можете пояснити йому і множення. Це легко зробити, розбираючи з дитиною завдання типу: «Припустимо, кожен день ти з'їдаєш за дві цукерки. Скільки цукерок ти з'їси за три дні?» Для пояснення можна взяти і реальні цукерки, але краще замінити їх паличками або камінчиками. Ділення також більшість дітей цілком в змозі зрозуміти задовго до того, як вони починають «проходити» його в школі. Для цього теж можна використовувати побутові або сказочені завдання. Наприклад: «Заєць і ведмідь знайшли чотири яблука. Як їм розділити ці яблука порівну?» «До тебе в гості пришитий ли двоє хлопців, і мама купила вам на трьох шість тістечок. Скільки тістечок дістанеться кожному з вас?» Щоб зрозуміти, не перевантажуєте ви свою дитину заняттями, будьте уважними до його настрою і його бажання чи небажання йти на заняття. Якщо він з нетерпінням чекає кожного заняття і йде на них з радістю, значить, все в порядку.

ВЧИМОСЯ ЧИТАТИ Ми вже говорили, що вміння читати складається з двох великих частин: техніки читання, тобто перекодування записаного тексту в звучний, і розуміння прочитаного. Техніка читання включає в себе багато десятків окремих «мікроуменій» - таких, наприклад, як впізнавання букв і читання простих і складних складів, складання складів у слова та переказ прочитаного по складах слова з зберігається в пам'яті «усним» словом. Тому освоєння техніки читання є для дитини дуже важкою роботою. І головне завдання дорослого при навчанні дитини читання полягає, мабуть, у тому, щоб зробити цю працю цікавим і не дуже втомливим. Раннє навчання читанню часто не дає ніяких

Результатів в плані загального розвитку: освоївши техніку читання, тобто вміння перекодувати записані слова в звучні, трьох-або чотирирічний малюк все одно не може сам прочитати. Інакше кажучи, будь-які заняття вимагають від дитини певної довільності. Втім, багато батьків домагаються успіху в ранньому навчанні свого малюка читання (точніше, техніці читання) - у три-чотири роки їх діти читають цілком жваво, і задоволені батьки перестають читати їм: «нехай тепер читає сам (або сама)». Але на жаль, багато з цих дітей, які з трьох або чотирьох років читали самі і були гордістю батьків, виявляються досить посередніми учнями, насамперед - з літератури.

Етапи освоєння читання *Перший етап:* знайомство з буквами Знайомити малюка з літерами можна починати дуже рано, але лише за умови, що вам вдасться підібрати цікавий для нього «навчальний матеріал». Якщо малюку буде цікаво, він може навчитися впізнавати багато букв ще до того, як почне говорити. Чим раніше ви почнете знайомити дитину з буквами, тим більше часу займе цей етап. Крім того, маленькі діти (років до трьох, а іноді і до чотирьох) часто запам'ятовують конкретні зображення букв, вони запам'ятовують кожен символ як би «в обличчя», і вам потрібно додатковий час, щоб дитина зрозуміла, що синє «А» на білому кубуку і червоне «А» в «Абетці» - це не дві різні букви, а одна і та ж, тільки по-різному написана. На мій погляд, найзручніший час для ігрового знайомства з буквами - це період від двох до чотирьох років. *Другий етап:* читання простих складів Освоївши букви, можна переходити до слогам з двох літер (МА, ПА і так далі). Втім, якщо вашому синові або дочці подобається вчитися по кубиках Зайцева, цей етап для вас со- ллється з попереднім. Але всі діти різні, і для багатьох з них простіше вивчити спочатку букви, а вже потім склади. Навчитися читати склади дитині, як правило, набагато важче, ніж запам'ятати літери, тому дорослим треба запастися терпінням і не поспішати. Не варто одночасно вчитися читати «прямі» (МА, ТЕ, ЛЕ тощо) і «зворотні» (АМ, ВІД, ЇВ) склади. Це може викликати у дитини плутанину, особливо якщо провідним у нього є права півкуля. Вивчення зворотних складів краще відкласти до третього етапу. *Другий етап* може бути дуже різним за своєю продовжуваністю - в залежності від того, в якому віці ви почали вчити малюка (чим раніше почали, тим більше часу зажадає цей етап), а також

від його індивідуальних особливостей. У трьох-або чотирирічного малюка він може зайняти від чотирьох місяців до півтора року.

Третій етап: читання складів з трьох букв {КОМ, РОКІВ і так далі) і коротких слів з простих складів {КАША, ВОДА і так далі). Досить багато дітей, що успішно засвоїли букви і склади з двох букв, починають відчувати труднощі саме на цьому етапі - при переході до трибуквений складах.

Чому? Вся справа в тому, що у маленької дитини ще немає навичку сприймати записані підряд букви послідовно зліва направо. К-О-М. Побачите три стоять поруч літери, він може прочитати їх по окремоті (К, О, М або О, К, М - у кожному порядку), може сприйняти їх як КО і М і прочитати або як КО-М, або як М-КО, може, нарешті, сприйняти їх як МО і К і прочитати або як МО-К, або як К-МО. Виходить п'ять можливих варіантів, з яких лише один пра - Вільно. І дитині потрібен час (комусь більше, комусь менше), щоб навчитися сприймати стоять поряд букви в правильному порядку. Паралельно з трибуквений складами можна потіхеньку читати не тільки слова з двох простих складів (типу МАША, МОРЕ), але і складені з таких слів найпростіші вирази (МАША їла кашу. Мама мила раму. І так далі). Четвертий етап: читання слів і складних складів На цьому етапі дитина, по-перше, продовжує вчитися читати букви і склади в правильній послідовності. По-друге, перед ним постає нова задача: навчитися співвідносити прочитане по складах слово з зберігається в пам'яті звуковим чином цього слова. Інакше кажучи - вловлювати значення слова, співвідносити слово з його значенням. Складні склади - це склади з вартими поспіль двома або трьома приголосними. Вони можуть бути трибуквений (ДВА, КРА, ПРИ, ІКС), чотирибуквений (ДВІР, ЛИСТ) або п'ятибуквенних (ВСТАВ, ТРАНС). Можуть бути й шести-, і семи-, і навіть восьмибуквенні склади (вплав, вщент, побіжно), але вони зустрічаються рідко. Спочатку дитині треба навчитися читати складний склад як би по буквах (Д-ВА, ЛИС-Т,), а вже потім злитно. Що стосується слів, то читання слів з простих складів (МАШИНА) не уявляє, як правило, труднощі для дитини, котра освоїла уміння попередніх етапов Третій етап: читання складів з трьох букв (КОМ, РОКІВ і так далі) і коротких слів з простих складів (КАША, ВОДА і так далі). Досить багато дітей, що успішно засвоїли букви і склади з двох букв, починають відчувати труднощі саме на цьому етапі - при переході до трибуквений складах. Третій етап: читання складів з трьох букв (КОМ, РОКІВ і так далі) і коротких слів з простих складів (КАША, ВОДА і так далі). Досить багато дітей, що успішно засвоїли букви і склади з двох букв, починають відчувати труднощі саме на цьому етапі - при переході до трибуквений складах. Чому? Вся справа в тому, що у маленької дитини

ще немає навику сприймати записані підряд букви послідовно зліва направо: К-О-М. Побачите три стоять поруч літери, він може прочитати їх по окремоті (К, О, М або О, К, М - у кожному порядку), може сприйняти їх як КО і М і прочитати або як КО-М, або як М-КО, може, нарешті, сприйняти їх як МО і К і прочитати або як МО-К, або як К-МО

Четвертий етап: читання слів і складних складів На цьому етапі дитина, по-перше, продовжує вчитися читати букви і склади в правильній послідовності. По-друге, перед ним постає нова задача: навчитися співвідносити прочитане по складах слово з зберігається в пам'яті звуковим чином цього слова. Інакше кажучи - вловлювати значення слова, співвідносити слово з його значенням. Складні склади - це склади з вартими поспіль двома або трьома приголосними. Вони можуть бути трибуквеними (ДВА, КРА, ПРИ, ІКС), чотирибуквеними (ДВІР, ЛИСТ,) або п'ятибуквеними (встав, Встре, ТРАНС). Можуть бути й шести-, і семи-, і навіть восьмибуквенні склади (вплав, вцент, побіжно), але вони зустрічаються рідко. Спочатку дитині треба навчитися читати складний склад як би по буквах (Д-ВА, ЛИС-Т, В-С-ТА), а вже потім злитно.

П'ятий етап: читання словосполучень, простих речень і коротких текстів Головні завдання цього етапу: навчитися, по-перше, легко і швидко співвідносити прочитане слово з його значенням, по-друге, об'єднувати кілька прочитаних слів в просте речення і, по-третє, по ходу читання вловлювати сенс досить простих висловлювань і текстів.

Шостий етап: повільне виразне читання На цьому етапі дитина вчиться читати текст з осмисленою інтонацією і з урахуванням розділових знаків. За допомогою ІНТО - нації він об'єднує слова в пов'язані за змістом групи, а самі ці групи - в пропозиції. Читання перестає бути монотонним, і дитина починає сприймати зміст речення по ходу читання. Важливим аспектом уміння читати є розуміння постатечно ускладнюються текстів та виховання художнього смаку. Якщо не вчити дитину розуміти складні тексти - і художні, і пізнавальні, - ми можемо через кілька років зіткнутися з ситуацією, схожою на ту, з якою зустрілися батьки дев'ятирічного Кирила: Кирило навчився вільно читати в чотири роки, і батьки досить швидко перестали читати йому вголос - «хай читає сам». В результаті у нього не сформувався смак до читання книг, для розуміння яких потрібні якісь зусилля, і в дев'ять років він любить читати тільки «страшилки» і саму примитивну «фантастику».

Сьомий етап: освоєння навику швидкого читання, тобто автоматизація навички читання Автоматизація навички читання включає в себе не тільки

вміння читати слова цілком, але і вміння забігати очима вперед і сприймати все речення в цілому. Техніка читання відходить нарешті на другий план, і дитина починає без зусиль читати для себе. Теоретично дитина повинна досягати цього етапу до кінця початкової школи. Багато діти досягають цього рівня і раніше, багато - пізніше. Частково це залежить від індивідуальних особливостей дитини, почасти від того, наскільки ефективною стратегією навчання користуються вчителі та батьки. робити із задоволенням.

Як зробити заняття читанням цікавими і привабливими для малюка Найчастіше діти не люблять вчитися читати через те, що дорослі починають навчати їх занадто швидко, наївно чекаючи, що дитина з одного разу все запам'ятає. Перш за все - постаратися зробити сам процес занять цікавим і радісним для дитини. Підібрати барвистий і привабливий навчальний матеріал, активно радіти кожному, навіть найменшого успіху дитини, уважно стежити за тим, що виходить, а що не виходить у дитини, і гнучко варіювати рівень складності завдань, щоб вони не були ні занадто важкими, ні надто легкими.

Індивідуальні особливості освоєння читання

Те, як швидко і в якому віці дитина навчиться читати, залежить не тільки від того, як ви його навчаєте, але і від базових, існуючих до початку всякого навчання, особливостей його Півною мірою це залежить від того, яка півкуля головного мозку - праве або ліве - є у дитини провідним. Ліва півкуля пов'язано переважно з послідовною переробкою інформації, тому діти, у яких воно є провідним, легко освоюють будь-які алгоритми, легко і швидко навчаються читати і опановують грамотним письмом, мислять послідовно і логічно. Їм легко дається математика і інші точні науки, а от уяви у них може бути недостатньо, і їх твори з літератури зазвичай бувають короткими, правильними і сухими. «Лівопівкульним» діти можуть навчитися читати дуже рано (іноді навіть до трьох років), але при цьому вони можуть не завжди розуміти складні фамматіческіє конструкції і складні за змістом тексти. Їм важче дається виразливе читання і переказ тексту, тому, займаючись з ними читанням, варто звертати особливу увагу на розділові знаки і осмислену інтонацію, а також приділяти побільше уваги вмінню розповідати і переповідати текст. Права ж півкуля мозку працює насамперед з цілостним чином, не розчленовуючи його на елементи.

Батьківські очікування

І розвиток дитини Батьки, які приділяють багато уваги розвитку сво — його малюка, часто чекають від нього якихось особливих успіхів. І можуть почати турбуватися, якщо дитина

розвивається як всі, ні в чому не випереджаючи своїх однолітків або навіть у чомусь відстаючи від деяких з них. Це занепокоєння може виглядати приблизно так: Не можна долати труднощі увесь час. Не можна весь час займатися тим, чого тебе хочуть навчити, а не тим, що хочеться робити тобі самому. І ще: коли у дитини щось не виходить, йому потрібна ваша допомога і емоційна підтримка, а зовсім не ваше заклопотане і розчароване обличчя.

Він зчитує ваші очікування і починає напружуватися, щоб їм відповідати, - і в результаті втрачається задоволення від гри або від процесу діяльності. А коли нове і важке дію у малюка по \rightarrow променя - він хоче відсвяткувати разом з вами свій успіх, а не прийматися відразу ж за якесь нове важка справа.

Підсумки.

1. Інтелектуальний розвиток малюка починається з самих перших днів його життя. Якщо батьки багато розмовляють і грають з дитиною, купують йому цікаві і «за віком» іграшки, розповідають казки і читають дитячі книжки, то приблизно до трьох років його відмінними рисами будуть допитливість і інтелектуальна активність, які можна вважати першими цеглинками інтелектуальних здібностей людини .
2. Якщо ж більшу частину дня малюк наданий сам собі, якщо батьки мало розмовляють і грають з ним, то до трьох-чотирьох років для нього буде характерна інтелектуальна пасивність, серйозно утрудняє його подальший інтелектуальний розвиток.
3. Допитливому і інтелектуально активній дитині легше вчитися і опанувати все новими інтелектуальними вміннями, ніж інтелектуально пасивного малюкові. Тому з віком відмінності між цими двома групами поступово збільшуються.
4. Інтелектуальну пасивність можна скоректувати за допомогою спеціальних занять, але це вимагає чималого часу і зусиль.

5. Якщо з допитливою дитиною батьки продовжують багато розмовляти, грати (в тому числі - в конструктивні ігри та ігри з правилами) і читати йому книжки, то до шести-семи років його будуть відрізняти вже не тільки допитливість, але й кмітливість, тямущість, широкий для свого віку кругозір і досить багатий запас слів. Тому в школі він буде вважатися «здібним» дитиною і, якщо школа не завадить, у нього є всі шанси стати розумною людиною.

6. Для того щоб допитливий малюк успішно освоював всілякі інтелектуальні вміння, з ним треба багато розмовляти, грати в конструктивні ігри та ігри з правилами, загадувати загадки, читати і обговорювати дитячі книжки та пізнавальні енциклопедії, придумувати разом з ним казки і небилиці.

7. Дошкільнята ще не можуть достатньо довго діяти, підкоряючись меті і всупереч своїм безпосереднім їм пульс, тому заняття для дітей трьох-семи років повинні проходити в основному у формі гри.

8. Одне з центральних місць у заняттях з дошкільниками має належати розвитку мовлення, бо вільна мова і багатий запас слів різко розширюють можливості розуміння дитиною навколишнього світу і полегшують освоєння будь нової діяльності.

9. Освоєння читання є для дитини дуже важким Справою, і головне завдання дорослого полягає в тому, щоб зробити цю працю цікавим і не дуже втомливим для малюка. Перевантаженість читанням приводить до небажання читати і може різко сповільнити навчання читанню.

10. Бажання батьків, щоб дитина обігнала своїх друзів і домоглася якихось видатних результатів, самої дитини часто призводить до зворотного - до небажання займатися цією діяльністю і до невпевненості в собі.